

MONIKIELISEN LAPSEN PUHEEN KEHITYKSEN TUKEMINEN

Monikielisen lapsen puheen kehitys voi edetä samalla tavalla kuin yksikielisenkin lapsen puheen kehitys. Monikielisen lapsen puheen kehitykseen on kuitenkin usein panostettava enemmän, jotta lapsi oppii kaikki ne kielet, jotka hänen halutaan oppivan.

Vanhempien kannattaa puhua lapselleen omaa vahvinta ja luontevinta kieltään: sitä kieltä, jolla itse ajattelee. Näin myös lapsi oppii rikasta ja laadukasta kieltä. On tärkeää, että lapsella on perheensä kanssa toimiva kieli, jotta keskustelu perheen ja suvun kanssa onnistuu myös aikuisena. Jos perheessä on käytössä useampi kieli, kannattaa miettiä jo ennen lapsen syntymää, mitä näistä kielistä lapsen toivotaan oppivan. On suositeltavaa, että yksi aikuinen puhuu lapselle johdonmukaisesti valitsemaansa kieltä. Jos vanhemmilla on eri äidinkielet, kumpikin vanhempi voi puhua lapselle omaa kieltään.

Lapsen täytyy kuulla ja käyttää riittävästi niitä kieliä, joita hänen halutaan oppivan. Jos lapsen arjessa on kotikielen puhujia vähän, vanhempien täytyy panostaa lapsen kotikielen kehitykseen ta-

vallista enemmän. Harjoiteltavaa kieltä on tärkeää käyttää monipuolisesti: tervehtiä, kysyä, kommentoida, kertoa, vitsailla, pyytää ja ilmaista tunteita. Hyvä kotikielen taito tukee myös suomen kielen oppimista. Joskus lapsi kuulee paljon kotikieltään, mutta vain vähän suomea. Silloin on tärkeää tarjota lapselle enemmän mahdollisuuksia suomen kielen harjoitteluun (esim. kerhot, harrastukset, leikkikaverit).

Kaikenikäisten lasten puheen kehityksen kannalta on hyödyllistä, että lapselle puhutaan ja hänen kanssaan tehdään asioita yhdessä. Puhu lapselle, vaikka hän ei vielä ymmärtäisi tai osaisi vastata. Lapsi oppii sanoja, kun niitä toistetaan usein arjessa. Ota lapsi arjen tekemisiin mukaan, puhu ympärillänne tapahtuvista asioista, juttele lapsen kanssa, muistele yhdessä koettuja asioita, kuuntele lasta, leiki ja pelaa hänen kanssaan. Koska lapsi oppii kielen parhaiten oikeissa keskustelutilanteissa, olisi hyvä, että lapsi katsoo televisiota tai käyttää kännykkää/tablettia vain lyhyen aikaa päivässä. Tv-ohjelmien ja videoiden kannattaa olla kotikielisiä tai suomenkielisiä.

Kaikenikäisten lasten puheen kehityksen kannalta on hyödyllistä, että lapselle puhutaan ja hänen kanssaan tehdään asioita yhdessä.

Vauva ja taapero (0-2 v)

Vastasyntynyt vauva ei vielä ymmärrä puhetta, mutta aikuisen on hyvä puhua vauvalle ja vastata vauvan ääntelyyn ja liikkeisiin, jotta vauva innostuu puheesta ja kommunikoinnista. Vauvalle on tärkeää, että hän voi tutkia maailmaa yhdessä aikuisen kanssa. Vanhemman on hyvä kertoa vauvalle mitä arjessa tehdään (esim. ”nyt vaihdetaan vaippa”) ja nimetä asioita, joista hän on kiinnostunut. Vauva nauttii lauluista ja loruista ja siitä, kun vanhempi muuttaa äänensävyään puhuessaan. Vauva oppii ymmärtämään sanoja ennen kuin tuottaa niitä itse ja ilmaisee itseään käyttäen itkua, ääntelyä, ilmeitä ja eleitä. Ensimmäiset sanat ilmaantuvat yleensä noin 1 vuoden iässä.

- Leikkikää ”kukkuu”-leikkiä (peekaboo). Peitä omat tai lapsen kasvot esim. käsillä tai huivilla, odota hetki, ota kädet/huivi kasvojen edestä ja sano iloisesti ”kukkuu”.
- Heitelkää tai vieritelkää palloa toisillenne. Rakentakaa yhdessä palikoista torneja.
- Kun lapsi alkaa käyttää sanoja, laajenna lapsen ilmaisua (esim. jos lapsi osoittaa autoa ja sanoo ”auto”, aikuinen voi sanoa ”Joo, siinä ajaa auto”).
- Katselkaa vauvan kanssa yksinkertaisia kuvakirjoja. Aluksi osoita ja nimeä kuvia lapselle. Kun lapsi alkaa itse osoittaa kuvia, on tärkeää nimetä lapsen osoittamia kuvia. Kun lapsi on tuottanut ensimmäiset sanansa, voit houkutella lasta matkimaan esim. eläinten ääntelyitä ja helppoja sanoja.
- Tehkää yhdessä nuppipalapelejä. Nimeä palapelin kuvia ja kommentoi leikin kulkua (esim. ”Hienoa, löysit ankan paikan!”).

Leikki-ikäinen (noin 2-5 v)

Tässä ikävaiheessa lapsen puhe kehittyy vauhdilla ja monipuolistuu. Noin kahden vuoden iässä lapsi alkaa yleensä yhdistää sanoja ja tuottaa lyhyitä lauseita. Lapsi kiinnostuu ympäristöstään lisää ja alkaa pikkuhiljaa ymmärtää myös muutakin kuin tilanteeseen liittyvää puhetta. Lapsen kasvaessa hänen kanssaan voi jutella yhä monipuolisemmin. Lapsi nauttii, kun aikuinen osoittaa kiinnostusta hänen tekemisiinsä. Lapsen voi ottaa mukaan arjen pieniin askareisiin, ja lapsen kanssa voi keskustella arjen tapahtumista, leikkiä juonellisia leikkejä ja pelata lautapelejä.

- Leikkikää yhdessä esim. nukeilla, autoilla, eläimillä, leikiastioilla, roolivaatteilla tai legoilla. Puhu, mitä leikissä tapahtuu, pyydä lasta kertomaan leikistä ja ehdota uusia tapahtumia leikkiin.
- Lukekaa kuvakirjoja, joissa on pieni tarina. Keskustele tarinasta lapsen kanssa ja kysele lapselta tarinaan tai kuviin liittyviä kysymyksiä.
- Piirtäkää ja värittäkää yhdessä. Kertokaa, mitä piirrätte, ja keksikää esim. kuvaan liittyvä tarina.
- Ulkoilkaa ja tutkikaa luontoa ja ympäristöä yhdessä. Etsikää esim. kiviä, värikkäitä lehtiä tai hyönteisiä ja jutelkaa niistä.
- Pelatkaa lapselle sopivia muistipelejä ja lautapelejä. Niitä voi lainata kirjastosta.

Esikoulu- ja kouluikäinen (6 v ->)

Lapsi puhuu jo pitkin lausein ja pohtii monenlaisia ilmiöitä, esimerkiksi asioiden syitä ja seurauksia. Lapsi oppii käsitteellisiä sanoja, kuten ”välissä”, ”yhtä paljon” ja ”aikaisemmin”. Koulun alun lähestyessä lapsen kanssa voidaan pikkuhiljaa tutustua kirjaimiin ja numeroihin. Monet lapset nauttivat edelleen leikkimisestä ja opivat leikkiessä kieltä ja kaveritaitoja.

- Lukekaa kirjoja, joissa on pidempi tarina. Kysele lapselta tarinasta ”miksi”-kysymyksiä. Pohtikaa lapsen kanssa tarinan hahmojen tunteita ja tapahtumien syitä ja seurauksia. Keskustelkaa, onko lapsella omia kokemuksia luetusta aiheesta.
- Pelatkaa sanapelejä. Keksikää vuorotellen esim. eläimiä, hedelmiä tai A-kirjaimella alkavia sanoja. Pelatkaa sanan-

selityspelejä, joissa yksi pelaaja kuvailee jotakin asiaa ja muut arvaavat, mitä hän tarkoittaa (esim. Junior Alias).

- Leikkikää leikkejä, joissa pitää noudattaa sääntöjä (esim. hippa, piiloleikki).
- Kun puhut lapselle, käytä puheessasi kuvailevia sanoja (esim. ”iloisesti”, ”monimutkainen”) sekä tarkkoja ajan ja paikan käsitteitä (esim. ”Ylihuomenna mennään uimahalliin”, ”Laita lusikat ylimpään laatikkoon”).
- Koululaisen kanssa kannattaa keskustella kotikielellä koulussa opetetuista asioista. Näin lapsen sanavarasto kasvaa myös kotikielellä.

Mitä jos...

- 1. kotikielen harjoitteluun on hankala löytää aikaa arjessa?** Harjoittelua voi sisällyttää kaikkiin arjen hetkiin. Esimerkiksi ruoanlaiton ja ruokailun yhteydessä lapsen kanssa voi keskustella siitä, mitä tänään laitetaan ruuaksi, mistä ainekset on ostettu, miten ruoka valmistetaan, miltä se maistuu, miten pöytä katetaan ja miten keittiö siivotaan. Jos lapsi viettää suuren osan päivästä suomenkielisessä päiväkodissa, voi lapselle yrittää järjestää harrastuksen tai leikkikavereita omalla äidinkielellä.
- 2. lapsi ei puhu kotikieltä?** Joskus lapsi puhuu mieluummin päiväkodissa oppimaansa kieltä. Lasta ei tule pakottaa tai painostaa käyttämään kotikieltä. Vanhemman kannattaa kuitenkin puhua johdonmukaisesti omaa kieltään ja toistaa lapsen kertoma asia kotikielellä. Lasta voi innostaa omaan kieleen esim. katsomalla lastenohjelmia kotikielellä, pitämällä yhteyttä sukulaisiin tai tutustuttamalla lasta perheen kulttuuriin.
- 3. lapsen puhe kehittyy hitaasti tai uudet sanat eivät jää mieleen?** Joillakin lapsilla ilmenee vaikeuksia puheen ja kielen kehityksessä, vaikka kielenkehitystä on tuettu. Tällöin on hyvä hakeutua puheterapeutin arvioon.

Potilasohje | Foniatrian yksikkö | Hyväksytty: Ahmed Geneid 9.6.2022

Kuvat: Pexels